

Dziedziczenie z ustawy

Powołanie do dziedziczenia z testamentu ma pierwszeństwo przed dziedziczeniem ustawowym. Jeżeli jednak spadkodawca nie powołał w ten sposób spadkobiercy albo gdy żadna z osób, które powołał, nie chce lub nie może być spadkobiercą, następuje dziedziczenie z ustawy.

Kodeks cywilny wskazuje grupy osób powołane do spadku. Są to w pierwszej kolejności osoby z najbliższej rodziny spadkodawcy (dzieci, małżonek). Jeżeli nie obejmą one spadku, w ich miejsce wchodzi dalsza rodzina (rodzeństwo, rodzice czy dziadkowie). W ostateczności, gdy zmarły nie miał spadkobierców, majątek przejmuje gmina lub Skarb Państwa.

Małżonek i dzieci

W pierwszej kolejności do spadku powołane są dzieci spadkodawcy (także adoptowane) oraz jego małżonek. Do masy spadkowej wchodzi tylko połowa wspólnego majątku małżonków. Jeżeli natomiast mieli oni rozdzielność majątkową, przedmiotem dziedziczenia jest cały odrębny majątek zmarłego męża lub żony. Dzieci i małżonek dziedziczą w częściach równych, z tym że część przypadająca małżonkowi nie może być mniejsza niż 1/4 całości spadku. Pozostała część jest dzielona po równo pomiędzy dzieci.

W praktyce oznacza to następujący podział spadku pomiędzy małżonka i dzieci:

- ✓ małżonek i jedno dziecko – dostaną po 1/2 spadku,
- ✓ małżonek i dwoje dzieci – dostaną po 1/3 spadku,
- ✓ małżonek i troje dzieci – dostaną po 1/4 spadku,
- ✓ małżonek i czworo dzieci – małżonek dostanie 1/4 (to ustawowe minimum), a dzieci po 3/16,
- ✓ małżonek i pięcioro dzieci – małżonek dostanie 1/4, a dzieci po 3/20.

Jeżeli małżonek spadkodawcy nie żyje w dacie otwarcia spadku, będą po równo dziedziczyły po nim wszystkie dzieci. W sytuacji gdy dziecko spadkodawcy nie dożyło otwarcia spadku, przypadający mu udział przechodzi na jego dzieci w częściach równych. Zasadę tę stosuje się odpowiednio do dalszych potomków zmarłego.

WAŻNE

Kolejność dziedziczenia ustawowego:

- I grupa** – dzieci i małżonek spadkodawcy,
- II grupa** – małżonek i rodzice spadkodawcy,
- III grupa** – dziadkowie spadkodawcy,
- IV grupa** – pasierbowie (dzieci żony lub męża z innego związku),
- V grupa** – gmina i Skarb Państwa.

PRZYKŁAD 6

Jednoczesne dziedziczenie żony, dzieci i wnuków

Michał P. miał żonę i dwie córki. W chwili jego śmierci żyła jego żona Izabela i tylko jedna córka Magdalena. Po drugiej, zmarłej rok wcześniej Sabinie pozostała także dwójka dzieci: Jan i Stanisław, którzy byli wnukami zmarłego. Michał P. nie spisał testamentu. W takiej sytuacji żona odziedziczy po nim 1/3 spadku. Tyle samo dostanie córka Magdalena. Gdyby w dacie śmierci ojca żyła Sabina, otrzymałaby ona również 1/3 spadku. Przypadający jej udział trafi jednak do jej dwóch synów. Każdemu przypadnie po 1/6 spadku po dziadku (połowa z 1/3 należnych ich matce).

Małżonek i rodzice

Drugą grupę osób powołanych do dziedziczenia z ustawy stanowią: małżonek i rodzice spadkodawcy. Otrzymują oni spadek po zmarłym, gdy nie pozostawił on po sobie dzieci, wnuków ani prawnuków. Udział małżonka wynosi wówczas połowę schedy, a każdy z rodziców dostaje po 1/4 z całości spadku. Jeżeli ojcostwo rodzica nie zostało ustalone

w chwili śmierci spadkodawcy, udział spadkowy matki dziedziczącej wspólnie z małżonkiem zmarłego wynosi połowę spadku.

Przy powołaniu do spadku nie ma znaczenia, czy rodzice spadkodawcy pozostają w związku małżeńskim, czy rozwiedli się i założyli nowe rodziny. Jeżeli spadkodawca nie miał dzieci i małżonka, cały spadek przypada w równych częściach jego rodzicom.

PRZYKŁAD 7

Dziedziczenie małżonka, rodzica i rodzeństwa

Małżonkowie G. nie mieli dzieci. Mąż Radosław zmarł, nie pozostawiając testamentu. Po jego śmierci połowa majątku przypadła żonie Michalinie, a druga połowa należała się rodzicom spadkodawcy. Ponieważ ojciec Radosława zmarł kilka lat przed śmiercią syna (spadkodawcy), należną mu część dziedziczą jego pozostali dwaj synowie – bracia Radosława. Tak więc żona Michalina otrzyma 1/2 spadku, matka 1/4 spadku, a bracia po 1/8 spadku.
